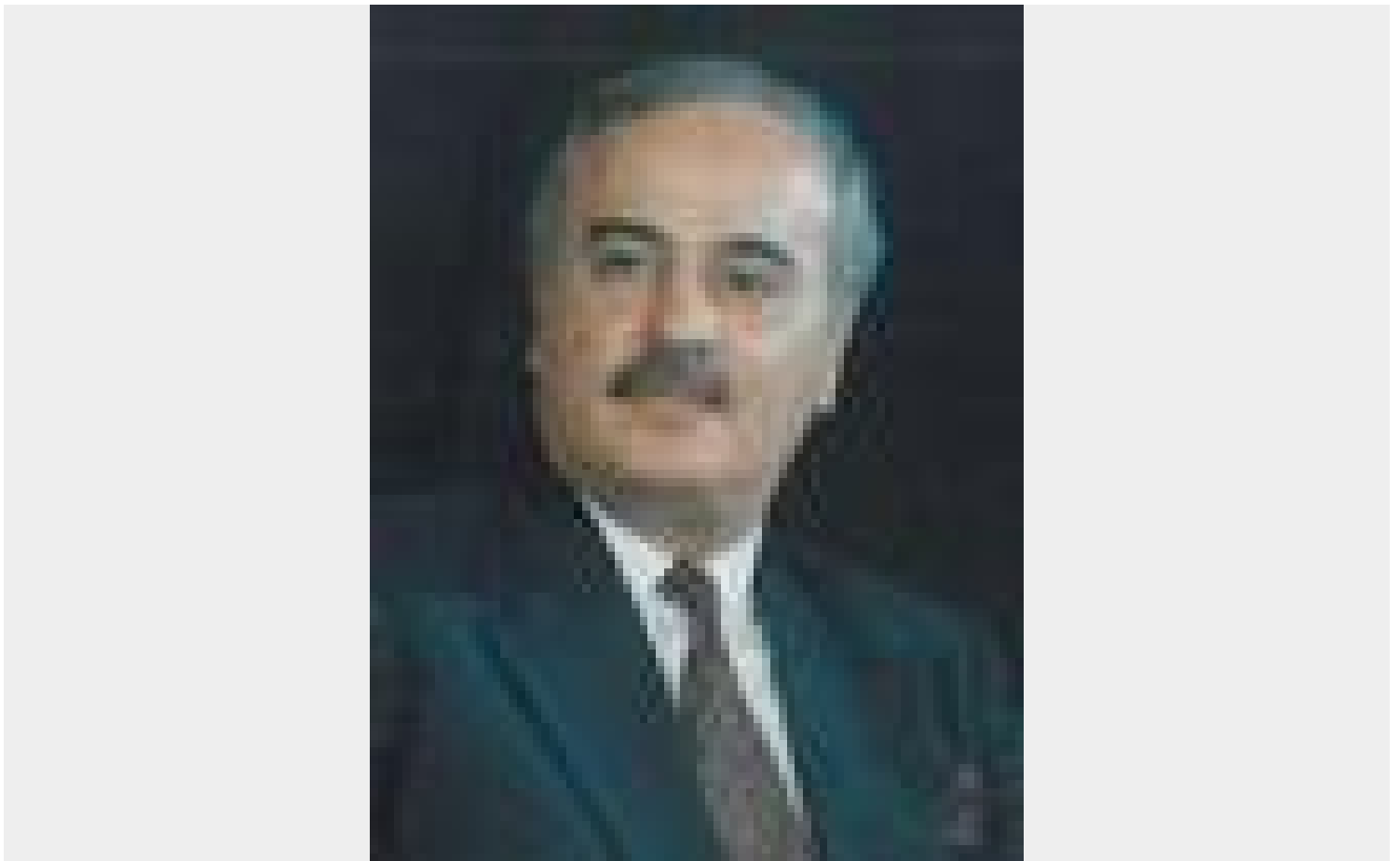

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԹԷ՞ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ

Posted on October 11, 2010 by Keghart

Category: [Opinions](#)

Պարոյր Աղապաշեան, Պէյրուզ, 11 Հոկտեմբեր 2010

Կային ժամանակներ, ոչ-հեռավոր, երբ հոգեւոր տուները կը գործէին զուտ իրենց կալուածներէն ներս, եկեղեցական արարողութիւններով ու գործունեութիւններով, իրենց կապը իրենց հօտին հետ ըլլալով առիթ-առիթ կամ յատուկ պարագաներու:

Կային նաեւ ժամանակներ, դարձեալ ոչ-հեռավոր, երբ ազգային-մշակութային-միութենական կեդրոնները, անկախաբար իրենց ներքին կազմակերպչական աշխատանքներէն եւ շարժումներէն, կը ծաւալէին բեղուն գործունեութիւններ ու կը լծուէին հրապարակային բազմատեսակ ձեռնարկներու:

Պարոյր Աղապաշեան, Պէյրուզ, 11 Հոկտեմբեր 2010

Կային ժամանակներ, ոչ-հեռավոր, երբ հոգեւոր տուները կը գործէին զուտ իրենց կալուածներէն ներս, եկեղեցական արարողութիւններով ու գործունեութիւններով, իրենց կապը իրենց հօտին հետ ըլլալով առիթ-առիթ կամ յատուկ պարագաներու:

Կային նաեւ ժամանակներ, դարձեալ ոչ-հեռավոր, երբ ազգային-մշակութային-միութենական կեդրոնները, անկախաբար իրենց ներքին կազմակերպչական աշխատանքներէն եւ շարժումներէն, կը ծաւալէին բեղուն գործունեութիւններ ու կը լծուէին հրապարակային բազմատեսակ ձեռնարկներու:

Այսօր, կարելի՞ է ըսել նոյնը կամ արդեօ՞ք նոյն վիճակը կը տիրէ:

Հազի՛ւ թէ, որովհետեւ, արագ ակնարկ մը, սփիւռքահայ տարբեր հայօճախներու կեանքին վրայ, ցոյց կու տայ, թէ՛ մէկուն կամ միւսին պարագային, առաւել կամ նուազ չափերով, պատկերը շրջուած է, դերերու փոխարինում կայ եւ կամ... զիջում:

Այս դերերու բաշխումը կամ փոխարինումը, եկեղեցական եւ աշխարհական միաւորումներու միջեւ, ոմանք կրնան բացատրել ինքնանպատակ տեսանկիւնէ, ուրիշներ՝ նոր պայմաններու լոյսին տակ, իսկ մաս մըն ալ՝ մերժէ ընդունիլ զայն:

Սակայն, չոր ու թափանցիկ իրականութենէն ի՞նչ կը փոխուի, այնքան ատեն որ կա՛յ այդ ‘անցում’ը կամ ‘տարբերակ’ը, կարգ մը հայաշրջաններու մէջ խիստ զգալի տեսանելիութեամբ:

Ասիկա կը նշանակէ՞ թէ հայ եկեղեցին վերստանձնած է իր աւանդական դերակատարութիւնը, առաջնորդող դերակատարութիւնը, յար եւ նման անպետական եւ անկախական շրջաններուն, իսկ աշխարհիկ կազմակերպութիւններու (իմա՝ կուսակցութիւններու) առաջնորդող դերը, մեղմ ըսուած, նուազած:

Իսկ ինչո՞ւ ոչ, երբ կը տեսնենք ու կը լսենք եկեղեցիին շատ աւելի աշխոյժ, լայնատարած դաշտը, երբեմն նոյնիսկ իր սահմաններէն դուրս ելլելով կամ ‘գրաւել’ով աշխարհականներու գործունեութեան մարզերը:

Հարցին քննարկումը կամ անդրադարձումը այն չէ, թէ ի՞նչ արդիւնաւետութեամբ, արժանաւորութեամբ կամ մակարդակով կը կատարուին (որոնք՝ կրնան ըլլալ շինիչ կամ... նուազ շինիչ), այլ՝ կայ թե՞ չկայ այդ անցումը, կայացումը:

Մինչդեռ, աշխարհիկ կազմակերպութիւններուն մեծ մասը, եթէ ոչ նահանջ, գեթ տեղքայլի մէջ է: Մնաց որ՝ մաս մըն ալ կ'ապրի մարդաթափի (տերեւաթափի նմանողութեամբ) վիժում մը:

Հոս ալ հարցին քննարկումը կամ անդրադարձումը այն չէ, թէ ի՞նչ յաջորդականութեամբ, յաճախականութեամբ կամ պարբերականութեամբ կ'ըլլան ատոնք (որոնք՝ բոլոր պարագաներուն արդարանալի չեն), այլ՝ կարելի՞ է հերքել կամ մերժել այդ վաւերականութիւնը:

Այս մատնանշումները ենթադրել կու տան, որ 'սխալ բան մը' սկսած է ձեւաւորուիլ սփիւռքահայ իրականութեան մէջ, որուն, որպէս հետեւանք, առաջանալ սկսած են այս անհարթութիւնները:

Սխալ պետք չէ հասկցուիլ. հոգեւորական ու աշխարհական առաջնորդութիւնները զիրար ամբողջացնող հարազատ լծակներ են, իսկ կառոյցները՝ եւս, իրենց ազգային ընդհանրական ծառայութիւններով ու ներդրումներով, բայց, երբ այդ առնչութիւնները կ'ըլլան մէկուն կամ միւսին հաշտոյն, դերերու անօգտակար, անըմբռնելի եւ անհանդուրժելի վերիվայրումներով, ուրեմն, կ'առաջանան խախտումներ, մինչդեռ պահանջուածը զանոնք պահելն է իրենց ինքնուրոյնութեան սահմաններուն մէջ, առանց, կամայ թէ ակամայ, դերափոխութիւններու:

Շատերու համար այս թղթածրարին քննարկումը կամ հրապարակումը կրնայ թուիլ շատ... զգայուն:

Կրնայ ըլլալ: Սակայն, նպատակը ոչ մէկը թերագնահատել, ոչ ալ միւսը՝ գերագնահատել, ոչ մէկը ստորադասել, ոչ ալ միւսը՝ գերադասելն է, այլ ցոյց տալ իրավիճակ մը, երբ առաջնորդութիւն հասկացողութիւնը, գործնական գետնի վրայ, սխալ հորիզոնականի վրայ է:

Հոս պետք է յստակացնել հարց մը եւս, առանց լայնօրէն ընդհանրացնելու.

Եկեղեցին եթէ ակելի կազմակերպուած է (°) եւ որոշ հայագաղութներու մէջ 'ղեկ'ը իր ձեռքը առած է կամ ակելի ազդեցիկ եւ առաջնորդող է, ատոր պատճառը, շատ յստակ է, աշխարհիկ կառոյցները, իրենց զանազան գունաւորումներով ու պիտակներով, յառաջատարի դերի մէջ չեն, որովհետեւ իրենց մօտ կը պակսի սերնդափոխութեան գործօնը, պատասխանատուութեան սթափութիւնն ու մանաւանդ՝ տեսլապաշտ ղեկավարութեան գոյութիւնը:

Այս տխուր երեւոյթը նշմարելի է քիչ մը ամէն տեղ: Օրինակ՝ Հիւսիսային Ամերիկայի ու Քանատայի մէջ, 'իշխող կառոյցներ'ը ակելի եկեղեցական են, քան՝ աշխարհական:

Առաջնորդները... առաջնորդող են, իսկ աշխարհականները՝ աւանդութիւն պահելու (կամ խաղալու) ընթացքի մէջ են, բայց հազի՛ւ զգալի դառնալու դերակատարութեամբ:

Միջին Արեւելքի պարագային, թեւեւ ոչ նոյն հնչեղութեամբ, սակայն գրեթէ նոյն վիճակն է որ կը տիրէ. աշխարհական առաջնորդութեան համար կարելի՞ է ըսել թէ կը յիշեցնէ 50-60-70-80-90ական թուականները:

Հիմա այս տխուր իրավիճակին մասին պիտի չուզէի խօսիլ (թեւեւ յաճախ արտայայտուած եմ), բայց, պէտք չէ խաղալ ջայլամի քաղաքականութիւն կամ գտնուիլ այդ դերին մէջ, չտեսնելու թէ՛ աշխարհիկ կազմակերպութիւններէն կարելոր մաս մը ինքզինք անշքացուցած է, իր գործունեութեան, մարդուժի թէ ղեկավարութեան ամլացումով:

Ասկէ՛ ահագանձգը.

Ո՞վ կ'առաջնորդէ (կամ պէտք է առաջնորդէ) սփիւռքահայութիւնը (իւրաքանչիւր շրջան իր 'իւրայատկութենէն' մեկնելով):

Ահաւասիկ հարցադրում մը, որ պէտք է մտահոգէ իւրաքանչիւր գիտակից եւ յանձնառու հայորդի, ո՛ր որ ալ գտնուի, եւ ասիկա՝ մեկնելով վաղուան յուսադրիչ (կամ... յուսաբեկի՞չ) առաջադրանքներէն:

Պարոյր Աղպաշեան
aghbash@hotmail.com

